

MODALITĂȚILE DE RECHIZIȚIONARE A PRODUSELOR AGRICOLE DE LA LOCUITORII RSSM ÎN TIMPUL FOAMETEI ORGANIZATE

Conferențiar universitar, doctor în istorie

Mariana S. ȚĂRANU

Institutul Patrimoniului Cultural

PROCEDURES FOR THE REQUISITION OF AGRICULTURAL PRODUCTS FROM THE INHABITANTS OF THE MOLDAVIAN SOCIALIST SOVIET REPUBLIC DURING THE ORGANIZED FAMINE

Summary. Immediately after the end of militant operations on the territory of the MSSR, the population of the republic was included in the Soviet economic, political, social and cultural system, which included the inclusion in the Soviet space of the inhabitants of MSSR. That study will present the taxes to which the population has been subjected, we will analyze the methods used by the authorities to compel the locals to pay taxes in the Soviet state's casino, we will pay attention to the way of requiring taxes from the population. The research was based on the testimonies of the survivors, the original documents from the National Archives of the Republic of Moldova, the Archives of the Political Social Organizations of the Republic of Moldova and the literature. An informational support anchored in the realities of the time was given to us by the press, especially the newspapers "Moldovan Moldova" and "The Soviet Peasant". As a result of the research, we found that the ways of collecting taxes were based on coercion and forced requisition from peasant households. In order to succeed in collecting the cereals to be supplied to the USSR, the teams of agitators, comsomolists, women's organizations, among the villagers who were used by the Soviets in their diabolical plans, were created at the indication of the Republican leadership in the villages.

Keywords: taxes, agitators, agricultural land, figure, trial, women's organization, grain, money, co-existence, forced labor.

Rezumat. Imediat după încheierea operațiilor militare din cel de-al Doilea Război Mondial de pe teritoriul RSSM, populația republicii s-a pomenit în sistemul economic, politic, social și cultural sovietic, într-un regim totalitar și represiv. Studiul respectiv prezintă impozitele la care a fost supusă populația, analizează metodele folosite de autorități pentru a constrânge localnicii să achite dările, modalitatea de rechiziționare a taxelor de la populație. Cercetarea se bazează pe mărturiile supraviețuitorilor, pe documente inedite din fondurile Arhivei Naționale a Republicii Moldova, Arhivei Organizațiilor Social-Politice a Republicii Moldova și pe literatura de specialitate. Un suport informațional ancorat în realitățile timpului reprezintă presa, îndeosebi ziarele „Moldova soțialistă” și „Țăranul sovietic”. În urma cercetării s-a constatat că modalitățile de fiscalitate se bazau pe constrângere și rechiziționare forțată de la gospodăriile țărănești. Pentru a reuși colectarea cerealelor ce urmau a fi furnizate URSS-ului, la indicația conducerii republicane de partid în localitățile sătești au fost create echipe de agitatori, comsomoliști, organizații de femei, tot din rândul sătenilor care au fost folosiți de sovietici în planurile lor diabolice.

Cuvinte-cheie: impozite, agitatori, teren agricol, postavka, judecată, organizație de femei, cereale, bani, corvoadă, muncă forțată.

Imediat după încheierea operațiilor militare de pe teritoriul RSSM, populația republicii s-a pomenit sub ocupație sovietică. În aceste condiții, s-au luat măsuri pentru promovarea unor persoane de încredere la conducerea localităților sătești și parțial orășenești care urmau să implementeze la fața locului politica sovietică. Printre obligațiile acestora se număra și prelevarea de la populație a cantităților necesare de produse alimentare sub formă de impozite.

Studiul respectiv va analiza metodele folosite de autorități pentru a constrânge populația băștinașă să achite dările, modalitățile de fiscalitate, condițiile de

transportare și păstrare a cerealelor colectate de la localnici.

Multiple aspecte ale foametei organizate în primii ani postbelici din RSSM au constituit obiectul cercetării mai multor publicații apărute în ultimele decenii. Autorii au analizat diferite aspecte ale politicii regimului sovietic față de situația și problemele țărănilor basarabeni, au evidențiat factorii care au contribuit la provocarea foametei și consecințele acestui fenomen pentru populația dintre Nistru și Prut [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8].

Cercetarea se bazează pe mărturiile supraviețuitorilor, documentele inedite din fondurile Arhivei Na-

ționale a Republicii Moldova, Arhiva Organizațiilor Social-Politice a Republicii Moldova și pe literatura de specialitate. Un suport informațional ancorat în realitățile timpului ne-a oferit presa, îndeosebi ziarele „Moldova socialistă” și „Țăranul sovietic”. Perioada cronologică cuprinde anii 1944–1949, imediat următori după terminarea celui de-al Doilea Războiului Mondial. Limita cronologică inferioară se referă la perioada de după operația Iași-Chișinău, care marchează și începutul celei de-a doua ocupații sovietice a RSSM, iar anul 1949 – anul în care a avut loc colectivizarea masivă a gospodăriilor țărănești.

IMPOZITELE OBLIGATORII LA CARE ERA SUPUSĂ POPULAȚIA RSSM

Din primele luni după terminarea operației Iași-Chișinău, populația băștinașă a fost silită să achite dări în haznaua statului sovietic. În anul 1944 localnicii au achitat impozitele din contul roadei anului 1943, dar și al rezervelor pe care le dețineau.

IMPOZITUL AGRICOL ANUAL – POSTAVKA

În conformitate cu Hotărârea de la 7 iunie 1944 a Consiliului Comisarilor Poporului al RSSM, pentru gospodăriile individuale din raioanele de pe malul drept al Nistrului se introduc un șir de norme anuale ale obligațiilor față de stat în ceea ce privește predarea cărnii, laptelui, ouălelor, lânii – indiferent dacă dețin sau nu animale și indiferent de suprafața terenului pe care îl folosesc [9]. În aceeași zi s-au stabilit și dările la alte culturi agricole ce urmau a fi achitate de locuitorii RSSM. Gospodăriile țărănești individuale de pe malul drept al Nistrului au fost impozitate cu grăunțe, floarea-soarelui, cartofi și fân de pe suprafața ogoarelor ce le dețin [10]. Și în anii următori situația a fost similară. De exemplu, în luna iulie 1945, RSSM a furnizat către URSS: carne – 200 de tone, lapte – 40 750 de litri, ouă – 7 013 mii de bucăți, lână – 1 478 kg și brânză – 1 670 kg [11]. O analiză comparativă cantității dărilor în natură pe care erau obligați să le achite localnicii arată că în anul 1944 planul republican de livrare a cerealelor la stat a fost de 201 214 tone, în anul 1945 – 252 000 de tone, iar în anul 1946 – 265 000 de tone. În august 1946 planul inițial de 265 de mii de tone a fost redus până la 72 727 de tone, dar și acest volum depășea posibilitățile de plată a RSSM [12].

IMPOZITUL FINANCIAR

Leul românesc a fost înlocuit cu rubla sovietică. 1 septembrie 1944 a fost data oficială a introducerii monedei sovietice în RSSM. Conform informațiilor furnizate de Onisim Budacov în una din scrisorile adresate

lui Stalin, în anul 1944 comercianții schimbau 1 rublă contra 60-70 de lei [13]. Mai mult, în luna decembrie 1947, pe teritoriul URSS s-a înfăptuit o reformă monetară în baza căreia valoarea unei bancnote de 10 ruble s-a echivalat cu 1 rublă.

Dacă în anul 1945 planul general de colectare a fost de 147 340 de mii de ruble, în anul 1946 el a constituit deja 291 050 de mii de ruble, ceea ce a însemnat un spor de 48,6%. Autoritățile nu au cruțat pe nimeni: impozitul a fost majorat chiar pentru cele mai sărace gospodării țărănești [12].

ÎMPRUMUTURILE BĂNEȘTI DE LA POPULAȚIE

O metodă de colectare a fondurilor bănești s-a realizat și sub forma împrumuturilor de la populație. În baza acesteia, anual se organizau colecte de bani de la localnici sub formă obligatorie. În anul 1945 colectarea banilor s-a realizat sub girul „Împrumutul biruinței” – împrumutul IV Militar [14]. Astfel, conform Instrucției nr. 100 a Comisariatului Poporului de Finanțe a URSS „Despre învoielile și rânduiala împărțirii Împrumutului IV Militar de Stat”, contabilii principali de la întreprinderile industriale erau obligați să rețină salariul pentru o lună de muncă în contul împrumutului la stat – 50% din salariul lunii ianuarie și 50% din salariul lunii februarie [15]. În cazul familiilor de țărani, acestea erau impuse de activiștii locali să achite suma pe care o decidea conducerea sovietului sătesc.

Statul sovietic, în anul 1946, colecta bani de la populație sub formă de împrumuturi obligatorii pentru „Restabilirea și dezvoltarea economiei naționale a URSS”. În pofida faptului că populația suferea de foamă, conducerea RSSM a îndeplinit planul de colectare a resurselor financiare. Raionul Olănești chiar a depășit planul cu 113% [16].

În anul următor, împrumutul al doilea de Stat al restabilirii și dezvoltării economiei naționale a URSS, emis de guvernul sovietic, a fost realizat în RSSM până la 11 mai 1947. Astfel, Banca de Stat a URSS a încasat din RSSM 28 de milioane 397 de mii de ruble, ceea ce constituia 133,5% din suma propusă inițial.

Cu câteva săptămâni înainte de a începe colectarea banilor, în orașe și localitățile rurale erau organizate mitinguri la care locuitorii erau forțați să participe [17]. Episcopul Moldovei și al Chișinăului Ieronim a fost forțat să dea sub formă de împrumut 100 000 de ruble [18]. După organizarea mitingurilor pe la casele oamenilor mergeau activiștii și discutau în mod individual cu fiecare familie aducându-le la cunoștință ce sumă de bani le revenea ca să achite. În cazul împrumuturilor bănești nu se eliberau chitanțe, oamenii doar semnau într-un caiet.

În procesul de colectare a împrumuturilor de la cetățeni se implicau și organele din domeniul justiției care, de-facto, trebuiau doar să gestioneze bunul mers al desfășurării lucrurilor. Un caz sugestiv a avut loc în raionul Chișinău. La 6 mai 1946 procurorul raionului Chișinău Sunduc l-a constrâns pe locuitorul satului Țipala Nicolae Poiată să dea un împrumut de 5 000 de ruble. Poiată i-a spus că nu are așa bani și a dat la stat 1 500 ruble. Ca urmare, procurorul l-a arestat pe Sunduc pe 24 de ore până acesta a promis că va achita suma solicitată [19].

O situație asemănătoare descrie Ilie Cernega din satul Coșernița, raionul Vertiujeni, într-o scrisoare adresată conducătorului URSS Iosif Stalin: „Cei de la sovietul sătesc m-au înscris să dau 250 de ruble, iar eu am dat 275 de ruble pentru împrumut. Tovarășul împuternicit Juravl, după ce a auzit că eu am vândut vaca, m-a înscris ca să dau împrumut de 1 000 de ruble, despre care m-a anunțat chiar tovarășul Juravl: „Cernega, dacă nu vei da 1 000 de ruble pentru împrumut, atunci îți vom lua vaca”. Chiar așa au și procedat. Au trimis de la contabilitate doi colhoznici: Ouș Foma Stepanovici și Ciubotarescu Dominte Andreevici, și la 13 mai 1949, fără permisiune, mi-au luat vaca” [20].

Oricât de dificilă era situația materială a familiilor, în pofida faptului că oamenii mureau de foame direct în stradă, tot timpul conducerea RSSM a supraîmplinit planul colectării banilor de la populație.

La finele anului calendaristic, lucrătorii de partid și economiștii care au participat la colectarea banilor erau premiați cu mijloace bănești. Dacă analizăm fondurile bănești de premieră a activului din județul Bălți în anul 1947, constatăm că pentru stimularea devotamentului față de Puterea sovietică conducerea republicană a alocat 147 300 ruble sub formă de premii bănești, respectiv: Kvasov Gh.V. – vice-președintele județului – 1 700 rub; Șcelkov – șeful-adjunct al secției organizatorice a CC a PC(b)M – 1 600 rub; Kalitin M.V. – președintele comitetului executiv județean Bălți – 1 600 ruble; Korneev N.S. – secretarul comitetului județean Bălți – 1 600 rub; Deseatnikov S.C. – reprezentantul comitetului executiv județean Tighina – 1 600 rub; Țăganko V.V. – secretarul comitetului executiv Tighina – 1 600 rub; Damaskin V.N. – președintele comitetului executiv județean Cahul – 1 600 rub ș.a. – în total: 35 de persoane. De asemenea suplimentar s-au dat 136 000 de ruble Comitetelor executive raionale din același județ [21].

FIXAREA IMPOZITULUI MILITAR

În conformitate cu indicațiile parvenite de la Kremlin, conform Hotărârii CCP din URSS din 20 februarie 1945, CCP din RSSM a stabilit pentru anul 1945

un impozit militar pentru colhoznici, dar și pentru individualiștii din toate județele și toate raioanele RSSM în valoare de 450 de ruble anual. Impozitul urma a fi achitat în trei tranșe: către 15 martie, 15 mai și 15 iulie, achitarea urmând să se facă în părți egale [22].

COLECTAREA DE FONDURI PENTRU ARMATA ROȘIE

În anul 1945, pe lângă dările obligatorii sub formă de produse agricole, a mai fost fixat un impozit suplimentar de cereale – pentru fondul de pâine al Armatei Roșii. Cantitatea de cereale ce urma a fi dată la stat se stabilea în funcție de mărimea lotului pe care îl deținea fiecare familie. Familiile care dețineau mai puțin de două hectare de pământ erau eliberate de acest impozit, dar nu și sovietul sătesc [23]. În așa mod, la fel ca și în cazul impozitului de bază, cantitatea de cereale ce îi revenea sovietului sătesc activiștii o rechiziționau de la gospodăriile considerate a fi de „chiaburi”. La fel ca și impozitul agricol, țărani erau obligați să ducă cerealele destinate achitării impozitului pentru Armata Roșie cu mijloace proprii la punctul de colectare. Activiștii sătești din raionul Nisporeni, județul Chișinău, bunăoară, au constrâns țărani să dea pentru fondul Armatei Roșii 26 275 de puduri de pâine, supraîmplinând planul cu 125,9% [24].

În pofida faptului că țărani erau împovărați cu un impozit suplimentar, în mass-media timpului aceasta se prezenta ca o realizare a autorităților. Ziarul „Moldova socialistă” scria: „În cinstea biruințelor slăvite ale norodului sovietic țărani satului Valea Perjei din raionul Ceadâr Lunga, județul Cahul au organizat un oboz roșu cu pâine în fondul Armatei Roșii. Din zorii zilei de 19 septembrie 1945 au început să iasă din toate ulicioarele satului zeci de trăsuri. Toată pâinea a fost încărcată încă de cu noapte. S-a alcătuit astfel un șir de 250 de trăsuri, care au dat în fondul Armatei Roșii peste 100 tone de pâine. La început s-a ținut un miting prin care țărani și-au arătat dragostea lor față de Armata Roșie. Obozul roșu a fost organizat de sovietul sătesc (președinte Sîsoev) și organizația comsomolistă (secretar Gospodinova)” [25].

COLECTAREA MIJLOACELOR BĂNEȘTI PENTRU CONSTRUCȚIA UNEI COLOANE DE TANCURI

În primele luni după reocuparea RSSM de către autoritățile sovietice, bărbații cu vârsta între 18 și 50 de ani au fost mobilizați pe fronturile Armatei Roșii, iar activiștii care au rămas la baștină au fost folosiți, inclusiv la colectarea banilor pentru

construcția coloanei de tancuri „Moldova sovietică”. Comsomoliștii au susținut aceste acțiuni, au donat și colectat surse financiare de la populație în acest scop. Locuitorii raionului Glodeni, județul Bălți au adunat 1 milion 700 de mii de ruble [26]. Conform informației de care dispunem, doar în raionul Soroca s-au adunat în total pentru construirea coloanei de tancuri „Moldova sovietică” 875 000 ruble, inclusiv: de la țărani din satul Vanțina, raionul Soroca s-au colectat 101 000 ruble, de la cei din satul Vasilcău – 66 000 ruble, iar locuitorii satului Hristici au adunat 45 000 ruble. Toată această sumă a fost depusă la Banca de Stat [27].

MUNCILE DE CORVOADĂ

În afară de produsele alimentare, o altă povară deloc ușoară era și corvoada, impusă ultimativ, care prevedea executarea obligatorie a diferitor lucrări. Posesorii de cai și căruțe erau obligați să exercite prestații și la construcția șoselelor transportând lunar anumite cantități de materiale de construcții. Ceilalți trebuiau să execute alte lucrări conform necesităților.

METODE DE CONFISCARE A PRODUSELOR AGRICOLE DE LA LOCUITORI

Din primele zile ale reocupării teritoriilor românești de la est de Prut, în fiecare localitate au fost organizate adunări ale localnicilor la care, sub presiunea militarilor Armatei Roșii și a secretarilor Partidului Comunist (bolșevic) era propusă și, respectiv, votată noua administrație a satului/orașului. Persoana numită în funcția de președinte a sovietului sătesc, de regulă, era un localnic care absolvise câteva clase în perioada administrației țariste. Secretarul sovietului sătesc era numită o persoană școlită care urma să întocmească cărturar documentele, evident în limba rusă. În funcție de numărul de locuitori ai satului/orașului se numeau și membrii comitetului executiv sătesc/orășenesc. În primele șase luni de activitate a sovietului sătesc, adică deja la începutul anului 1945, au fost trimiși prin sate secretari ai organizației primare a PC(b) care monitorizau activitatea la fața locului.

Pe lângă sovietele sătești/orășenești a fost creat activul satului/orașului, care avea obligația de a îndeplini toate însărcinările parvenite de la raion sau județ. Activiștii sau împuterniciții agricoli erau bărbații care din varii motive nu au fost mobilizați în Armata Roșie, mai puțin cei care reușiseră să revină de pe front. Activiștii proveneau din familii sărace și, de regulă, aveau o pregătire mediocră, dar erau dornici de afirmare. Vasile Vizitiu, originar din satul Varvareuca, raionul Florești, descrie activiștii sătești ca fiind trădători, ticăloși și lași care, speriați, se străduiau să îndeplinească

cerințele celor de la sovietul sătesc. Printre ei erau persoane care au fugit de război, care nu au făcut armata, care s-au ascuns în diferite sate și s-au lingușit pe lângă autorități. Însă puterea sovietică tocmai de aceștia avea nevoie. Toți se dădeau de ceasul morții ca să acumuleze cât mai multe dări [28].

O pondere mare în acea perioadă o avea organizația de femei și organizația de comsomoliști – ambele obligatorii în componența fiecărui soviet sătesc/orășenesc. În baza directivelor primite centralizat, săptămânal se organizau ședințe ale organizației de femei și ale activului comsomolist. La fiecare ședință se întocmeau procese verbale, la care se citeau diferite materiale propagandistice de ținere în tonus a celor prezenți, dar și de justificare a mai multor acțiuni pe care le făceau împotriva consătenilor – toate acestea le dădea siguranță și încredere în sine celor prezenți.

Dările exagerate la care erau supuse familiile de țărani erau imposibil de achitat. Luând în considerare faptul că locuitorii a 16 raioane din Basarabia au fost evacuați în alte localități, casele parțial au fost distruse și pământurile nu au fost prelucrate. Mai mult, în anul 1944 țărani aveau rezerve agricole din anii trecuți, unii au avut posibilitate să împrumute și rudelor, poate chiar și să cumpere. În anul următor, 1945, achitarea impozitelor la stat devine o problemă mare pentru majoritatea familiilor, pe când în anul 1946–1947 – o adevărată catastrofă.

În condițiile în care se vedeau nevoite să dea la stat norma fixată de produse, sovietele sătești recurgeau la diferite stratageme pentru a le acumula. Rechiziționarea forțată a produselor se începea cu procedura de îndoctrinare combinată cu intimidarea. Convingerea se făcea în cadrul adunărilor generale ale locuitorilor la care se citeau diferite referate sau lecții cu caracter propagandistic. Satele au fost împărțite în mahalale a câte zece case – deseată. În fruntea fiecărei deseate era numit un împuternicit agricol – deseatic, care aștepta ca omul să treiere după care să-i confisce roada. Pentru a asigura colectarea impozitelor pentru anii 1946–1947, la fiecare împuternicit agricol a fost repartizat un membru al comitetului executiv sătesc, un membru a organizației de femei și un comsomolist [29].

De regulă, în gospodăriile oamenilor, pentru a căuta cereale, mergeau toți trei. Își puneau banderole roșii la mână, și, în cazul în care totuși se mai găseau ceva produse agricole, oricum unul număidecât mătura podul. Într-o discuție privată, Eufrosinia Sumnevici (n. 1910) din satul Ișnovăț, raionul Criuleni a descris cum agenții i-au luat ultimele cereale din gospodărie în anul 1946. „Într-o zi a venit o grupă de agenți și au început să caute, prin pod, magazie, beci, însă n-au găsit nimic. Unul mai deștept se duce în grădină și în-

cepe a răscoli prin glugile de ciocleje. În gluga a patra a dat de un butoi de răsărită. Au încărcat răsărita, fără să le pese de cei șase copii. Toți am rămas plângând [30].”

Aceste fapte le confirmă și cei care în perioada înfometării îndeplineau funcția de agent. Mihai Sanghin din localitatea Slobozia Mare, raionul Vulcănești¹ redă o discuție pe care a avut-o cu Nicolae Florea. Conform mărturiilor acestuia, Nicolae Florea a fost inclus într-o grupă de rechizitori. Intrând în ograda consăteanului Dumitru Paladea trimisul de la raion i-a ordonat să urce pe scară să vadă dacă în pod sunt grăunțe. Acesta a intrat pe jumătate în gura podului. Acolo era o grămjăjoară de secară. Pentru un moment a ezitat, dar frica a învins. Le-a măturat din pod toată secara – șapte banițe. Și așa a pierit sărmana familie [30].

O dată la trei luni conducerea sovietului sătesc schimba sectorul pe care lucra respectiva comisie, ca nu cumva membrii comisiei de rechiziționare să se împrietenească cu familiile ce urmau să achite postavka sau alte dări. În perioada de apogeu a foametei conducerea sătească a mărit numărul de activiști sătești. În toamna anului 1947, în localitățile Petroșeni și Tomești din raionul Balatina erau 446 de gospodării și, respectiv, 181 de gospodării, la care erau numiți 65 și respectiv, 26 de activiști sătești – ceea ce înseamnă câte un activist la șapte gospodării [31].

Comsomoliștii care făceau parte din componența comisiilor de rechiziționare forțată a impozitelor agricole de la populație erau tineri, dornici de a se remarca, unii devotați Puterii sovietice, alții lași, dar toți dornici de afirmare. Tocmai de aceea ei au rămas în mentalul colectiv drept „comsomoliști”. Metodele folosite pentru a-și frânge consătenii și a-i determina să-și vândă pe nimic gospodăriile erau inumane la propriu. Alexandru Cladco (n. 1931) din satul Costuleni, raionul Ungheni își amintea că la ei în sat venise un țigan trimis ca delegat de către stat. Pe unii din sat acesta îi lua la sovietul sătesc și-i chinuia să deie „zaiomul”. Lui Vasile a lui Zaharia Slavenschi i-au smuls mustețile până când a strigat că-i de acord să vândă tot ce are ca să plătească „zaiomul”... Era atunci președintele Alexandru Plahotniuc care aducea pâinea de la Ungheni și o împărțea oamenilor în casa lui Constantin Loghin. Dacă împărțeau pâinea mai drept, n-avea să moară atâta lume [32].

Și mărturiile Mariei Banal (n. 1936) în localitatea Hârtopol Mic, raionul Criuleni evocă metodele de torturare a consătenilor: „Brigada comsomolistă oamenilor le-a măturat din poduri tot grâul. Care nu vroia să dea tot grâul îl luau și-i închideau în beci. Luau pe cine nimereau: soțul sau soția. Îi duceau într-o casă a unui boier și-i țineau în groapa ceea până se răzgândeau și

¹ Mărturiile le-a colectat Ion Gnatiuc.

dădeau pâinea. Acolo erau broaște și șoareci mari. Cel mai tare se temeau femeile. Pe mama erau s-o ia în beciul cela când tata nu era acasă, dar au lăsat-o pentru că avea copii mici. Și numai din cauza asta mama așa de tare s-a speriat că mai apoi a trebuit mult timp să se descânte pe la babele din sat...” [33].

În cazul în care familiile țărănești dețineau loturi mici de pământ, aveau un membru decedat în Armata Roșie sau erau o familie cu mulți copiii, conducerea sătească le acorda unele înlesniri, micșorându-le impozitul. Aceste înlesniri nu reduceau însă suma totală a impozitului pe sat. Natalia Colun (n. 1926) în localitatea Băcioi menționa: „Tata avuse cai buni, căruță bună, vacă, doi mânzați, ba mai avea rezerve de pâine și putea să ne ajungă pe un an întreg și să ne mai rămână. Dar au venit reprezentanții Puterii sovietice, ne-au pus o postavkă și tata a dat-o. Au venit a doua oară și unde zic: Matala, moș Toadere, te-ai ocupat cu comerțul în timpul ocupației române. Ia seama să nu numerești acolo unde a nimerit nașul tău. Mai dă o postavkă. Și tata a vândut vaca și mânzații. A cumpărat pâine de la Sud, din Bugeac și a dus-o la sat” [34].

Ajunși la casele oamenilor, agenții foloseau răngi de fier pe care le înfîbeau în pereții caselor, în podele, în poduri etc. și în funcție de sunetul produs imediat depistau dacă sunt sau nu sunt cereale ascunse în gospodăria respectivă. Pentru a supraviețui, oamenii ascundeau produsele alimentare fie într-o groapă săpată în pământ, fie ridicau pereți dubli la casă, fie făceau o bortă în prispa casei, în unele cazuri îngropau unele cereale în gropi săpate pe terenurile ce le dețineau pe loturile de pe deal.

Fiecare împuternicit agricol, împreună cu un membru al sovietului sătesc și un învățător primeau sarcini zilnice și seara mergeau la sovietul sătesc pentru a raporta starea de lucru de la casele ce le-au fost repartizate. Seara raportau câți morți sunt în sectorul său, câți distrofici, dar și care e situația în ceea ce privește achitarea postavkăi. După trei-patru zile, la sovietul sătesc erau chemați țărani care nu au achitat impozitul la timp. Conform Hotărârii CCP din URSS din 24 noiembrie 1942 „Despre răspunderea pentru neîndeplinirea predărilor îndatoritoare de produse agricole”, dacă familia nu era în stare să achite impozitele fixate, atunci i se sechestra averea, după care i se confisca. De asemenea, în cazul în care familia nu deținea produse agricole, era obligată să plătească costul lor în preț de piață. Dacă familia nu plătea, capul familiei era dat în judecată de Tribunalul militar.

În cazul în care familia nu era în stare să achite impozitele fixate, o Comisie de la sovietul sătesc în componența: un reprezentant al consiliului sătesc, un împuternicit agricol, un comsomolist, un membru al

organizației de femei și un reprezentant de la raion înarmat veneau la casa familiei respective și făceau inventarierea tuturor bunurilor. Deși conform actelor ce le întocmeau urmau a sechestra doar o parte din bunuri, de regulă erau sechestrate toate bunurile din gospodăria țărănească. Bunurile sechestrate erau duse fie în centrul satului sub aer liber, fie depozitate în unele imobile confiscate și dacă timp de 48 de ore era achitat impozitul, proprietarul își lua bunurile acasă. Dar, este evident că familia nu era în stare să achite impozitul și bunurile treceau în proprietatea sovietului sătesc. Soarta bunurilor era pecetluită: după ce reprezentanții administrației raionale și satești își alegeau cele necesare, acestea erau vândute la prețuri simbolice locuitorilor satului sau doritorilor. Modalitatea de rechiziționare a tuturor bunurilor este descrisă de Ivan Danilă din satul Dereanu, raionul Braviceni² într-o scrisoare adresată conducătorului URSS Iosif Stalin: „La 22 aprilie curent /1949/ Inspectorul Secției financiare raionale mi-a inventariat întreaga gospodărie până și creioanele feciorașilor mei care învață la școală. Timp de două ore mi-au confiscat tot ce aveam. Aceasta a fost decizia președintelui sovietului sătesc tov. Roșca. Conform actului urmau a fi confiscate numai o vacă, o vițică, un butoi cu vin și caii – aceste lucruri. La moment familia mea a rămas și fără vacă, chiar și fără pahare și creioane” [35].

Dacă familia nu era în stare să achite impozitul agricol și nici costul lui de piață, capul familiei era judecat la ani de închisoare în Gulag, iar toată averea i se confisca. Erau judecați atât bărbații, cât și femeile. În ziua în care era fixată ședința de judecată, la Casa de cultură sau la sovietul sătesc era invitată să participe conducerea satului, activiștii satești, comsomoliștii, cadrele didactice. La ședință era prezent președintele sovietului sătesc, un judecător popular, procurorul raionului și, formal, unul sau doi avocați. Pe băncile acuzaților erau aduși capii familiilor care nu erau în stare să se achite cu statul, capiii familiilor la care activiștii satești au găsit cereale ascunse în diferite locații, cei care au fost prinși în flagrant delict când furau etc. Procesul de judecată era o formalitate, dar i se dădea o pondere mare. Descrierea unui proces de judecată organizat în localitatea la Crihana Veche, raionul Cahul, de către Constantin Reabțov este relevantă în acest sens. „Într-o seară de iarnă a anului 1948 întregul colectiv învățătoresc este invitat la sovietul sătesc. În jurul pereților – scaune pentru cei poftiți. La masă stă puterea sovietică – președintele și secretarul, precum și doi reprezentanți din raion. Pe unul îl recunosc. E procurorul raional – Iodco, un omulean mărunț de statură, slăbănog, nervos și rău. Pe celălalt nu mi-l mai amintesc. Pe masă

² Astăzi comuna Dereanu, raionul Călărași.

arde o lampă de gaz cu sticla afumată, clar că din lipsa oxigenului, deși ușa la tindă e deschisă. Camera e supraaglomerată de „activiști”. În dreapta, lângă sobă, stau doi cetățeni din sat: Gareț – care se spune că a fost cel mai bun gospodar din sat – un om năltuț, slăbănog, trecut de 50 de ani: chiar pe podea șade un vecin de al meu – badea Nicolae Bogdan – ceva mai mic de statură, tăcut, în veșnicile lui haine cărpitate. Despre dânsul se spunea că are 35 ha de pământ; mai avea doi boi și o casă de copii. Că a muncit zi și noapte, lipsindu-se de toate, știa toată lumea. Se lipsea de somn (noaptea pleca, noaptea se întorcea de la cîmp); se lipsea de haine (veșnic umbla cu hainele cărpitate); de mâncare (unii spuneau că și în ziua de Paști tot numai mămăligă și murături avea la masă). Poate se și exagera, însă omul era nespus de harnic și nu știa să trăiască puțin și pentru sine.

Pe un scaun, lângă ușă, șede și un milițian. Se începe un fel de parodie de „judecată”. Figura principală e moș Gareț, căruia i se impută că nu s-a răsplătit cu statul. Dânsul răspunde că s-a achitat pe deplin cu toate obligațiile, că a mai dat și suplimentar și că acum i-au venit a treia oară „obiizateli”. Urmează un dialog din care reiese că moșul are pâine, însă se eschivează de a se achita cu statul. Izbucnesc insulte și amenințări. Scos din fire moșul le spune că pământul lui nu rodește de trei ori. Atâta i-a trebuit procurorului: din dușman al poporului, culac etc. nu-l mai scoate. Dar nici moșul nu tace și atunci i se citește o sentință a „judecății”, precum că e condamnat la zece ani de închisoare.

Milițianul îl comandă „Vstati” și caută să-l îndrepte spre ușă. Moș Gareț mai aruncă o privire de jur împrejur la toți cei prezenți, de parcă ar vrea să și-i întipărească în minte pe toți acei care au asistat la condamnarea lui. E scos afară, unde îl așteaptă o căruță. Se vede că totul era pus la cale din timp.

Badea Nicolae Bogdan, în loc să se folosească de moment și s-o „șteargă” mai repede, rămâne jos, lângă sobă. Aruncând o privire întâmplătoare spre dânsul, Iodco parcă își amintește de ceva și deodată zice: „A nu vozmite i Bogdana, citobî Garețu de bilo scucino” (Luați-l și pe Bogdan, ca să nu-i fie urât lui Gareț – n. a.). Cu dânsul „judecata” nu-și mai pierde timpul. Îl iau și pe bietul badea Nicolae, care se întoarse acasă peste opt sau zece ani. Gareț nu s-a mai întors [36].

O situație similară redau și mărturiile Ioanei Roșca din localitatea Pârlița, raionul Fălești care a fost condamnată la cinci ani de închisoare și confiscarea averii [37]: „Mereu eram impusă să dau postavkă. Cât am avut am dat, dar când nu mai aveam au început a-mi lua averea din casă: scoarțe, perne, tot ce se putea de luat. După care într-o zi vin să-mi ia și cei doi boi, care ne și țineau să ne lucrăm pământul. Era prin 1945. Mi-

au scos boii din ogradă, i-au dus de la deal de gospodăria lui Nicolae Grecu și i-au împușcat. Omul ceta fugise, săracul, de acasă ca să nu vadă ce s-o făcut, iar eu plângeam în ograda mea de mă prăpădeam, văzându-i pe soldați cu carnea în spinare, ca s-o mănânce armata.

După care iar vin și-mi cer „postavka”. Da eu cu ce s-o duc la gară, la Bălți, dacă n-aveam cu ce și nici ce duce, lucru pentru care m-au și judecat pe cinci ani de zile și mi-au luat toată averea cu casă cu tot, lăsându-i mamei un sărăieș mititel...” [38].

Puși în situații dificile, mulți țărani recurgeau la gesturi extreme și se sinucideau [39].

În aceste momente dificile pentru fiecare familie, când un grup de consăteni le confiscau toate produsele alimentare, oamenii se uitau neputincioși. Consătenii lor, care făceau parte din activiștii satului, îi amenințau să o să-i deporteze în Siberia. Relevante sunt memoriile Olgăi Statova (n. 1927) din Hâncești, care niciodată nu va uita cum 25 de comsomoliști au intrat în orgada familiei lor și le-au luat toate produsele: și unt, și porumb, și grâu... Ei plângeau în hohote, dar se mai temeau de legile staliniste [40].

În același timp, nu toți agenții agricoli puteau să facă față presiunilor atât din partea activiștilor de partid, care cereau îndeplinirea și depășirea planului de colectare a cotelor și impozitelor de tot felul, cât și din partea țăranilor care nu mai aveau de unde acoperi cerințele lor exagerate. În localitatea Ciuciuleni, raionul Hâncești, în anul 1947 au fost schimbați 37 de agenți agricoli [41]. Cazuri similare s-au înregistrat și-n alte localități, dar numărul agenților care au renunțat la misiunea de a confisca roada consătenilor nu a fost prea mare.

Toate acestea dovedesc că din primele luni după ocuparea ținutului populația din RSSM a fost impusă sistemului de impozitare sovietic, locuitorii au fost puși în situația să achite impozite exagerate atât în natură, cât și în bani. Modalitățile de confiscare se bazau pe constrângere și rechiziționare forțată de la gospodăriile țărănești. Pentru a reuși colectarea cerealelor ce urmau a fi furnizate URSS-ului, la indicația conducerii republicane în localitățile sătești au fost create echipe de agitatori, comsomoliști, organizații de femei, tot din rândul sătenilor care urmau să rechiziționeze impozitele.

BIBLIOGRAFIE

1. Foamea în Moldova: (1946–1947). Culegere de documente. Coord. A. Țăranu. Chișinău: Litera, 2017.
2. Голод в Молдове (1946–1947). Сборник документов. Chișinău: Știința, 1993.
3. Țurcanu I. Foamea din Basarabia în anii 1946–1947. Chișinău: Universitas, 1993.

4. Gribincea M. Basarabia în primii ani de ocupație sovietică. 1944–1950. Cluj-Napoca: Dacia, 1995.

5. Turea Larisa. Cartea foametei. București: Curtea Veche, 2008.

6. Șișcanu I. Foamea din RSS Moldovenească în anii 1946–1947. În: Revistă de istorie a Moldovei, 2012, nr. 4, p. 112-122.

7. Bulmaga L. Depășirea foametei din anii 1946–1947. În: Revistă de istorie a Moldovei, 2012, nr. 4, p. 83-98.

8. Pasat V. Politica de stat în condițiile foametei postbelice în RSS Moldovenească și consecințele ei social-demografice. În: Revistă de istorie a Moldovei, 2012, nr. 4, p. 99-111.

9. Moldova soțialistă, 1944, 9 iulie.

10. Moldova soțialistă, 1944, 16 iulie.

11. AMRM, F. 2848, Inv. 22, dos. 12, f. 268.

12. Gribincea M., Op. cit., p. 74.

13. Scrisori către Stalin sau spovedaniile celor ocupați (1947–1953). Editor Mariana S. Țăranu. Chișinău: Pontos, 2014, p. 196.

14. Moldova soțialistă, 1945, 5 mai.

15. Moldova soțialistă, 1945, 12 iunie.

16. AOSPRM, F. 115, Inv. 1, dos. 71, f. 77 verso.

17. Moldova soțialistă, 1946, 4 mai.

18. Moldova soțialistă, 1946, 5 mai.

19. AOSPRM, F. 280, Inv. 1, dos. 35, f. 6.

20. Scrisori către Stalin..., p. 221.

21. AMRM, F. 2848, Inv. 22, dos. 12, f. 166-168.

22. ANRM, F. 2848, Inv. 22, dos. 9, f. 161.

23. Moldova soțialistă, 1945, 15 septembrie.

24. Moldova soțialistă, 1945, 9 decembrie.

25. Moldova soțialistă, 1945, 22 septembrie.

26. Moldova soțialistă, 1944, 31 august.

27. Moldova soțialistă, 1944, 24 august.

28. „Istoria Ascunsă”: Radiografia unui destin trecut prin foamete, colectivizare și politică antireligioasă în <http://moldova9.com/2017/10/16/istoria-ascunsa-radiografia-unui-destin-trecut-prin-foamete-colectivizare-si-politica-antireligioasa/>. Varianta audio a interviului se află în arhiva autorului.

29. AOSPRM, F. 62, Inv. 1, dos. 71, f. 96.

30. Viața satului, 1991, 11 septembrie.

31. AOSPRM, F. 66, Inv. 1, dos. 65, f. 8,12, 14.

32. Stăvilă Veaceslav, Costulenii, Chișinău, Litera, 2011, p. 122.

33. Stăvilă Veaceslav, Hârtopul Mic, Chișinău, 2013, p. 121.

34. Gujuman Sofia Carol, Băcioi. Monografia satului. Chișinău: Hyperion, 1995, p. 90.

35. *Ibidem*, p. 161.

36. Viața satului, 1990, 22 august.

37. Țăranul sovietic, 1945, 29 iulie.

38. Viața satului, 1990, 30 aprilie.

39. Mai detaliat vezi: AOSPRM, F. 44, Inv. 1, dos. 78, f. 8.

40. Pagu Mariana, Ciuciuleni. O istorie a locului și a oamenilor lui, Chișinău, Prut, 2013, pag. 356.

41. *Ibidem*, p. 387.